

OSMA DODJELA NAGRADE PODRUŽNICE MLADIM POVJESNIČARIMA

Prošlogodišnji, osmi natječaj Podružnice za „Nagradu za najbolji rad mladih povjesničara iz povijesti Slavonije, Srijema i Baranje“ bio je otvoren do 10. rujna 2020. Na natječaj su i ovaj put, kao i u prethodnoj godini, pravodobno prispjela svega četiri rada (2 povjesničara i 2 povjesničarke).

Radove su pročitali i ocijenili dr. Milan Vrbanus, dr. Marija Karbić, dr. Miroslav Akmadža, dr. Robert Skenderović, dr. Ana Holjevac Tuković (HMDCDR) i dr. Stanko Andrić. Nakon što su svaki rad pročitala i ocijenila po dva člana navedenog povjerenstva, u međusobnim konzultacijama došlo se do rangiranja radova prema kvaliteti.

Manji broj radova prijavljenih na natječaj svakako znači da je kandidatima lakše osvojiti nagrade nego što bi im to bilo u brojnijoj konkurenciji. No, prema propozicijama Nagrade, moguće je dodijeliti i manje od 3 nagrade ili čak uopće ne dodijeliti nagradu. Ocjenjivači su pristigle radove pažljivo pročitali i razmislili zaslužuju li nagrade, i koje. Zaključili su da se, uzevši sve u obzir, mogu dodijeliti sve tri nagrade, kao i do sada, s time da se treća nagrada podijeli između dvaju radova. Uz minimalnu kvalitetu radova kao glavni kriterij, Podružnica želi nagraditi uloženi trud sudionika natječaja, uzimajući pritom u obzir i neredovite uvjete rada u mjesecima epidemije koronavirusne bolesti 2019 (COVID-19).

Rezultat ocjenjivanja je sljedeći:

Prva nagrada:

Petra Kolesarić, student povijesti i pedagogije (r. 1997), Osijek

Osuđenici Valpovačkog vlastelinstva 1812.-1847.

a: Autorica u radu obrađuje povijesne dokumente o osuđenicima Valpovačkog vlastelinstva u prvoj polovici 19. stoljeća. U radu je istraživanju pristupila metodom deskriptivne statistike, analizirajući broj osuđenika, spol i dobnu strukturu te njihovu diferencijaciju prema brojnim drugim parametrima. Rad je vrlo lijepo metodološki koncipiran. Uvodni dio daje metodološki okvir i uklapa rad u dosadašnja historiografska istraživanja. Istraživanje teme kaznenih djela na području Slavonije u 19. stoljeću vrlo je slabo zastupljeno i u tome smislu je ovaj rad pravo osvježenje. Autorica je našla vrlo vrijedne izvore i kvalitetno ih je analizirala. Korišteni su izvori Valpovačkog vlastelinstva koji se čuvaju u Državnom arhivu u Osijeku, a pisani su

na latinskom jeziku. Literatura je opsežno korištena. Uključena je relevantna i recentna literatura. Vladaње znanstvenim aparatom je vrlo dobro. Bilješke su sređene, jasne i dosljedne. U radu su objavljeni grafikoni i tablice koji dodatno unaprijeđuju kvalitetu istraživanja. Stil je lijep. Rečenice su jasne. Naracija je vrlo dobra. Predlažem rad za prvu nagradu.

b: Rad je originalan. Dosad u hrvatskoj historiografiji nije napisan rad s takvom tematikom. Autorica je pri analizi prikupljenih podataka koristila kvantitativne metode. Međutim, nije iskoristila sve mogućnosti koje su joj pružale te metode. Primjenom ostalih kvantitativnih metoda (primjerice medijan, mod, kvartil i raspon), mogla je jače poduprijeti svoju argumentaciju. Autorica je netočno prikazala ustrojstvo hrvatskog pravosudnog sustava u prvoj polovini 19. stoljeća. Naime, netočno je navela da je Banski stol imao prvostupanjsku nadležnost. Pri tome je citirala autore Dalibora Čepula i Mirelu Krešić, koji navode da je Banski Stol imao prvostupanjsku nadležnost u važnijim predmetima, što je autorica zanemarila ili krivo shvatila. Također, autorica je navela u tekstu da je broj krađa u razdoblju od 1816. do 1819. povećan zbog slabe žetve 1813., odnosno gladi od 1813. do 1817., ali svoju tvrdnju nije ničime argumentirala. Naime, da je utvrdila udio krađa u razdoblju od 1816. do 1819. u ukupnom broju kaznenih djela, kao i da je pratila udio krađa u ukupnom broju kaznenih djela u kasnijim godinama, dobila bi potvrdu za svoju tvrdnju.

Autorica je pri izradi rada koristila neobjavljeno arhivskog gradivo koje se nalazi u Državnom arhivu u Osijeku u fondu Valpovačkog vlastelinstva. Gradivo je na latinskom jeziku. Obradila je značajno arhivsko gradivo koje je, nakon stvaranja niza podataka, odnosno uvrštenja podataka u tablicu, analizirala primjenjujući kvantitativne metode.

Autorica je, pri izradi rada, koristila relevantnu literaturu za povijest valpovačkog vlastelinstva tijekom 18. i 19. stoljeća. Uz to je trebala proučiti radove Slavka Gavrilovića ("Banska Hrvatska u godinama gladi 1814-1817.", *Historijski zbornik* god. XXXI-XXXII, Zagreb, 1978.-79., 195-211 i "Sremska, Virovitička i Požeška županija u godinama gladi 1813-1817.", *Acta historico-oeconomica Iugoslaviae* sv. 4, Zagreb, 1977., 59-89) u kojima su obrađene prilike u Hrvatskoj tijekom četverogodišnje gladi. U grafikonima i tablica nedostaju podaci o izvoru podataka. Pojedini nazivi naselja neprecizno su navedeni, primjerice selo Stepanovci, a treba Stipanovci.

Rad je napisan čitljivim i dotjeranim stilom. Analiza podataka je prikazana na zanimljiv način. Što se tiče stilske kvalitete, rad nije potrebno dotjerivati. Unatoč navedenim sitnijim zamjerkama mislim da rad zaslužuje nagradu.

Dobitnici nagrade u 2020. Petra Kolesarić, Filip Šimunjak i Ivan Puljić
(Monika Bereš nije prisustvovala dodjeli)

Druga nagrada:

Filip Šimunjak, student povijesti (r. 1998), Zagreb

Illa ego Sclavonia, ac unita Croatia tellus: složenost pojma „Slavonija“ u srednjem i ranome novom vijeku

a: Rad se bavi vrlo kompleksnom temom povijesnog pojma „Slavonije“ i različitim uporaba tog imena-horonima u sklopu srednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, a manjim dijelom i prije uspostave te državne zajednice, kao i nakon njezine redefinicije u 16. stoljeću. Od mladog autora (22 godine) teško se može očekivati da kaže nešto novo i originalno o tom zamršenom problemu o kojem se pisalo u hrvatskoj, mađarskoj i drugim historiografijama, ali koji do danas nije sustavno i cjelovito obrađen uz korištenje svih raspoloživih izvora (koji su vrlo brojni i raznovrsni). Autor bi možda bolje učinio da se usredotoči na samo jedno od pitanja koja čine slavonski problemski kompleks, ali i tu bi mu bilo teško, u nedostatku istraživačkog iskustva, ponuditi nešto novo.

Glavna vrlina rada je u tome što je uzeo u obzir i iskoristio velik korpus relevantne literature, zatim u tome što je rad nastojao strukturalno organizirati prema različitim slojevima i aspektima povijesnog problema „Slavonije“. Autor dobro razumije pojedina historiografska pitanja kao i teze pojedinih

povjesničara, koji se pojavljuju u sklopu ove široke teme. Stil je vrlo dotjeran i čitljiv, fusnote i bibliografski podaci uređeni su uzorno. Rad zaslužuje nagradu, čak i najvišu, iako mu nedostaje element originalnosti, pa bi u tom smislu trebalo dati prednost radu koji ima odlike originalnog istraživanja, ako takav postoji među prijavljenima na natječaj.

b: Autor je uzeo pretešku temu objašnjavanja odnosa Slavonije i Hrvatske koja se ne može objasniti u ovako kratkom radu. Zbog toga na mnogim mjestima donosi brzoplete zaključke koji se lako mogu dovesti u pitanje. Npr. zaključuje da je slavonsko plemstvo zasebno u odnosu na hrvatsko te kao dokaz ističe prilike 1527. godine. Koliko znam to nije baš točno jer su npr. Frankopani bili podijeljeni oko toga pitanja, a Krsto Frankopan koji definitivno nije bio „Slavonac“ vodio je glavnu riječ u „slavonskom taboru“. Već tada 1520-ih Frankopani su bili i kaločki nadbiskupi (prvo Grgur, zatim Franjo). Moglo bi se stoga govoriti baš naprotiv o prodoru hrvatske političke moći u panonski prostor i snažnoj integraciji hrvatskog i slavonskog plemstva u to doba.

Autor u tome kontekstu nije obradio ni pitanje Splitskog nadbiskupa kao primasa Hrvatske čija je crkvena vlast u 10. stoljeću dopirala do Drave i Dunava (*Dalmatiae ac totius Croatiae primas*). Dakle, nismo imali samo „totius Slavoniae“, nego i „totius Croatiae“. U tome smislu važno je osnivanje Zagrebačke biskupije koja je izuzeta ispod splitske crkvene vlasti i podčinjena nadbiskupiji u Kaloči. Sve to pokazuje da je „samobitnost“ i „državnost“ Slavonije od kraja XI. stoljeća mađarski projekt u odnosu na hrvatski politički projekt Hrvatske do Drave.

Tu je i pitanje odnosa etničke slike i politike. Autor se slaže s Hrvojem Gračaninom da u 7. st. (nije sasvim jasno kojem stoljeću) nisu u Slavoniju došli Hrvati kao migracija, nego eventualno samo hrvatska elita kao vlast. Time se i u ovome slučaju nastavlja nastojanje dokazivanja da Hrvata nije bilo u Slavoniji nigdje i nikako, mada je to tema koja može imati i drugačiju, vrlo zanimljivu raščlambu. Nikad nije došlo samo par plemića. Došlo je sigurno mnogo više ljudi i nisu Hrvati u Slavoniju došli među neki potpuno strani etnički element. Ne piše li upravo o tome DAI? To bi se moglo argumentirati i po nekoj povijesno-jezičnoj osnovi. Zapravo, nesumnjivo je da je postojala čvrsta demografska povezanost Dalmatinske Hrvatske i Slavonije. U tome smislu je zanimljiv Ljudevit Posavski, jer je očito da je u mnogome bio povezan s Dalmatinskom Hrvatskom pa se njegova kneževina ne može smatrati nečim etno-kulturno bitno drugačijim od Dalmatinske Hrvatske. Ne piše li upravo o tome DAI kada govori o Hrvatima u Panoniji i Iliriku? Na kraju, treba imati u vidu još jednu stvar. Nakon što je oblikovano političko tijelo „Regnum Sclavoniae“ stanovništvo Slavonije je jednostavno nazivano

Slavoncima, kao što su Hrvati koji su doseljavali početkom 20. stoljeća u Ameriku nazivani „Austriakima“.

Tema je vrlo velika. Autor nije ni pokušavao donijeti neke nove i originalne interpretacije. Fokusirao se na tri pojma (Slavonija, „tota Sclavonia“ i Slavonsko Kraljevstvo) i prikazao stavove mađarske i hrvatske historiografije. Korišteni su izvori u onoj mjeri koliko ih je citirala dosadašnja historiografija. Literatura je opsežno korištena. Uključena je relevantna i recentna literatura. Vladanje znanstvenim aparatom je vrlo dobro. Bilješke su sređene, jasne i dosljedne. Stil je lijep. Rečenice su jasne. Naracija je vrlo dobra.

Treća nagrada:

Monika Bereš, mag. educ. hist. et mag. paed. (r. 1994), Našice

Korođski i cistercitska opatija Cikador – sukobi zbog prihoda srednjovjekovnog Osijeka

Ivan Puljić, student povijesti i filozofije (r. 1997), Osijek

Jačanje velikosrpske ideologije na području Istočne Hrvatske uoči Domovinskog rata

Ocjene rada M. Bereš:

a: Rad se bavi sukobima obitelji Korođski i opatije Cikador oko prihoda osječke brodarine i placarine, odnosno temom koja je u historiografiji već obrađivana. Autorica govori o navedenim zbivanjima više-manje korektno prepričavajući dosadašnje rezultate istraživanja ove teme. Sama struktura izlaganja je logična. Nakon uvodnog dijela u kojem u posebnim poglavljima govori o Osijeku, Korođskima i opatiji Cikador, navodeći ih kronološkim redom govori o sukobima između Korođskih i opatije Cikador oko navedenih posjeda. Terminologiju koju koristi također preuzima iz korištenih radova te stoga ona uvijek nije najprikladnija (npr. u više navrata govori o feudalnim davanjima, feudalnim pravima, znači koristi termine koji se u suvremenoj historiografiji ne smatraju najprimjerenijima).

Iako se u radu u nekoliko navrata poziva na pojedine isprave, autorica se u izlaganju zapravo u potpunosti oslanja na literaturu te vrela citira uglavnom prema Sršanu, Mažuranu ili Bösendorferu. Pritom treba upozoriti i da autorica ne razlikuje jasno izvore od literature, što se vidi i iz popisa literature i izvora na kraju rada u kojem se pod izvorima navodi, npr., rad Mije Jožića

o obitelji Korodski ili bilješke Josipa Bösendorfera koje se čuvaju u njegovom osobnom fondu u Državnom arhivu u Osijeku.

Što se tiče literature koja se direktno bavi pitanjem sukoba Korodskih i opatije Cikador, autorica je koristila svu postojeću literaturu, no ni što se tiče šireg konteksta, ni s obzirom na obitelj Korodskih ili opatiju Cikador, nije u obzir uzela svu za temu relevantnu literaturu. Spomenimo, na primjer, da nije konzultirala arhontologiju i genealogiju P. Engela u kojima bi mogla naći vrijedne podatke o Korodškima i dužnostima koje su vršili.

Članak je opremljen znanstvenim aparatom. Fusnote su sređene, način citiranja je jasan i dosljedan, bibliografski podaci su cjeloviti. No, treba spomenuti da je članak na određeni način prenatrpan fusnotama (u pojedinim rečenicama ih ima i po nekoliko, te previše "kidaju" tekst). Upozoravam i da su pojedine rečenice u radu nejasne ili nedovoljno precizne (npr. na jednom mjestu piše "Sve navedeno upućuje na činjenicu da je Osijek 1196. godine bio značajno i važno trgovačko i prometno središte, stoga je njegovo postojanje, uloga i značenje poznato i od ranije").

b: Rad donosi uglavnom jasan i pouzdan pregled povijesti dugotrajnog spora između obitelji Korodski i opatije Cikador oko prihoda u Osijeku. Tema nije originalna (preuzeta je iz literature) i nema autorskog izvornog doprinosa analizi teme, osim u pokušajima zaključka što je odredilo tijek i ishod spora. Pohvalno je korištenje sekundarne arhivske građe (ostavšina Josipa Bösendorfera), kao i jedne izvorne srednjovjekovne povelje preko internetskog servisa Hungaricana.hu. No, nisu korištena postojeća izdanja diplomatske građe, kao Smičiklasov *Diplomatički zbornik* i dr. Relevantna literatura je uglavnom uzeta u obzir, iako ne sva (osobito mađarska povijesna topografija: Csánki, Engel; zatim priručnik povijesti ugarskih cistercita od F. L. Hervaya; za temu bi bio zanimljiv i prevedeni rad Gyula Kristó, „Crni Mađari i osnivaenje Pečuške biskupije“, *Scrinia Slavonica* 1/2001).

Citiranje u fusnotama cjelovito je i uglavnom dosljedno. U popisu na kraju izvori i literatura nisu posve točno razvrstani (Jozić i Wertner spadaju u literaturu, a ne u izvore, a Bösendorferova „Parba“ ima elemente obojega). Stil je jasan, bez posebnih individualnih obilježja, gramatički u velikoj mjeri uredan. Mjestimice se pojavljuju nespretni ili neodgovarajući termini (kao „tržišni troškovi“ za prihode od brodarine i sajma), ili jezične, povijesne i kulturološke pogreške (izjednačavanje imena Grgur i Đuro, oblik Klemens umjesto Klement, izjednačavanje „Bizena“/Bisena i Bizantinaca, sv. Bernard kao utemeljitelj benediktinaca, „opat Imre“ umjesto Emerik), ili izrazi koji odaju da autorici nije posve jasno o čemu je riječ u izvornoj građi ili povijesnom kontekstu (isprave iz 15. st. donose „ulomke vezane za prvi spomen Osijeka“; komentar „zašto bi inače bilo potrebno opatiju Cikador ponovno uvesti u posjed dviju trećina osječke placarine i brodarine ako je ta prava već

uživala”). Prema tome, rad ima raznih slabosti, ali može se nagraditi trećom nagradom ovisno o kvaliteti ostalih radova.

Ocjene rada I. Puljića:

a: Autor rada ima dobre predispozicije za bavljenje povijesnom znanošću. U radu točno navodi faktografiju i ispravno koristi terminologiju. Struktura rada nije u potpunosti logična, jer je veći dio rada posvećen općoj tematici nego temi koja je nazanačena u naslovu rada. Rad ne donosi nove vrijedne podatke i ne daje originalne interpretacije. U radu se koristi samo literatura, uz iznimku nekoliko citiranja iz tiska. Korištena literatura trebala je biti raznovrsnija i opsežnija, posebice što se tiče obrade problematike za područje Istočne Hrvatske. Bilješke su većinom ispravno sređene, ali ima i nedostataka u navođenju izvora. Pisanje je prilično jasno, iako bi lektor imao nemalo posla na uređenju teksta. Iako kandidat ima istraživačkog potencijala, ovaj rad zahtijeva značajniju dopunu uz pomoć iskusnoga mentora.

b: Rad daje prikaz velikosrpske politike s kraja osamdesetih godina prošlog stoljeća, s posebnim osvrtom na utjecaj koji je ta politika imala na području istočne Hrvatske. U radu se donose točni faktografski podatci, ali, preuzimajući termine iz literature, kandidat ih ne objašnjava niti podrobnije razrađuje, a u većini slučajeva ne objašnjava ni kratice koje se prvi put upotrebljavaju. Uvodni dio rada koji se odnosi na početak jugoslavenske krize osamdesetih godina prošlog stoljeća, raspad SKJ i „Antibirokratsku revoluciju“, obrađen je prilično šturo i fragmentarno. Autor koristi relevantnu literaturu hrvatskih i srpskih autora te se u nekoliko navrata koristi hemerotečnim gradivom. Reference su pisane jasno, no u nekim primjerima citat ne odgovara literaturi i stranici na koju autor upućuje. Rad je uglavnom pisan strukturirano i jasno iako ima nelogičnih dijelova, koji nisu objašnjeni (kao npr.:...*na referendum je navodno izašlo 132% Srba...*).

Stil rada je zadovoljavajući, uz poneke potrebne lektorske intervencije. Na osnovi literature donose se jasni zaključci i analize. Rad je, prije svega, mogao biti detaljniji i opširniji posebice u dijelu koji čini njegovu glavninu.

Nagrade su predane dobitnicima 28. listopada 2020. u atriju zgrade u kojoj je sjedište Podružnice (Starčevićeva ulica 8, Slavonski Brod), uz prisutnost predstavnika lokalnih i regionalnih javnih medija.

Utemeljujući Nagradu za mlade povjesničare, očekivali smo, valja priznati, nešto veći odaziv od prosječnog broja prijava u dosadašnjih osam godina postojanja Nagrade (nešto manje od sedam radova po godini), a naročito od broja radova prijavljenih na natječaje u 2019. i 2020. Jesu li ti najnoviji brojevi pokazatelj negativnog trenda ili ne, pokazat će odaziv na natječaj u sljedećoj godini. Moguće rješenje koje treba razmotriti jest svakako smanjenje broja nagrada s tri na samo jednu, što je u maloj konkurenciji prijavljenih radova primjerenije. Daljnu sudbinu ove Nagrade odredit će odazivi na natječaje koji će biti objavljeni u sljedećoj godini ili dvije.

Stanko Andrić